

Siste time!

Veke 17

27. april, 2022

Presentasjon 2: Søknad

Me skal øve ennå meir på retorikk.

Me skal samstundes røyne oss på noko ekstremt viktig for dokker: å skrive ein god søknad.

Dokker kan velje om dokker vil skrive ein **jobbsøknad** eller ein **studiesøknad**.

Framgangsmåte

Draum deg fram to-tre år. Kva for ein jobb eller studie har du?

1. Vel ein jobb eller studie og finn ut kva den går ut på, samt kva den krev av deg.
2. Skriv ned **tre forteljingar** om deg sjølv som viser korfor du er den rette kandidaten for denne jobben eller studien.
 1. To av dei skal vere sanne.
 2. Ein av dei skal vere usann.
3. Du skal presentere punkt 1 og 2 for læraren og ein lita gruppe frå klassen, som om det var eit jobb- eller studieintervju. Du skal altså prøve å *lure* både læraren og gruppa.
4. Både læraren og klassen får stille eit spørsmål kvar for å luke fram sanninga. Førebu [bm. forbered] deg!

1840-talet: frå eventyr til ordbok

Byrjinga på eit eventyr

Asbjørnsen og Mo publiserte sin eventyrsamling på ein fornorska dansk, med dansk base tillagt norske ord og fraser som representerte dei lokale dialektane sine kjenneteikn.

Ivar Aasen: vitskaplegt nytt språk

- Mellom 1842 og 1846 var Aasen kontinuerleg på granskingsferd rundt om i landet, først og fremst på Vestlandet og i fjellbygdene austpå, men også nordafjells.
- I 1848 publiserte han ei grammatikkbok for landsmål (altså det som nå er nynorsk).
- I 1850 publiserte han ei ordbok for landsmål.
- 5. august 1813, Ørsta, Sunnmøre
- Hans Reise-Erindringer og Reise-Indberetninger 1842-47 er utgjevne av Halvdan Koht i 1917. Gjennom dei kan vi følgje han frå bygd til bygd. Dei haldningane han gjev til kjenne til lokal variasjon i sed og skikk, og ikkje minst i språk, gjev interessante kulturhistoriske opplysningar frå samtida.

- Aasen var etter dette en svært populær mann i Oslo. I 1851 besluttet Stortinget å gi Aasen et livsvarig stipend. Fra nå av hadde han økonomisk frihet til å jobbe med det han selv ville. Nå tok arbeidet med prosjektets andre del til for alvor. Å skape et nytt, norsk, skriftspråk – det som Aasen selv kalte landsmål, og som i dag heter nynorsk.
- Aasen var mot valfridom i språket

Knud Knudsen: vitskapleg fornorsking

- Ortofoni: skriv som du snakkar.
- Som *kven* snakkar? Dei som har «danna dagligtale».
- Skriv me som me snakkar?
- Det store målet for Knudsen var å bytte ut de bløte konsonantene bdg, med de harde konsonantene **ptk**. Han mente altså at vi burde skrive Jeg løp ut på gaten mens jeg spiste kake, og ikke Jeg løb ud på gaden mens jeg spiste kage, som på dansk. De harde konsonantene ble først innført i 1907, etter Knudsens død.
- Teaterspråket: Så sent som på 1850-tallet hentet man skuespillere fra Danmark til Kristiania fordi mange oppfattet den norske uttalen som støtende. Knudsen kjempet aktivt mot denne praksisen, og fikk støtte av Bjørnson og Ibsen
- Knudsen var for valfridom i språket

Døme av ortofoni

- Stum e ble avskaffet: troe ble til tro, faae ble til faa
- Dobbelvokal ble avskaffet: Miil ble til Mil, Huus til Hus.
- ph ble til f: Philosoph ble til Filosof
- c, q, ch ble til k: Consul ble til Konsul, qualm ble til kvalm, Charakteer ble til Karakters

1869—: frå ordbok til lov

Språksituasjonen

- **Embetsmannsklassen** ville holde på et tilnærmet dansk som skriftspråk, men det ble klart for stadig flere at dette slaget allerede var tapt. For å unngå å kalle språket dansk, ble det kalt det almindelige Bogsprog eller dansk-norsk. Også danskene oppfattet dette språket som noe forskjellig fra dansk, særlig når det gjaldt ordforråd og setningsbygning.
- **Knud Knudsen** arbeidet videre med å fornorske skriftspråket, ved å gjøre det mer likt dannet dagligtale. Han fikk hjelp i dette arbeidet fra diktere og språkforskere, og senere ble også politikerne interessert. Denne retningen tok etter hvert over for det almindelige Bogsprog, og kalles **riksmål**.
- **Ivar Aasens landsmål** ble mer og mer populær blant vanlige folk, og ble brukt i stadig flere sammenhenger. I 1868 ble **landsmålsforlaget** Det Norske Samlaget opprettet, Arne Garborg ga ut avisen Fedraheimen på **landsmål**, og det nye testamentet ble oversatt til **landsmål** i 1889.
- Knudsens riksmål vann over det almindelige Bogsprog.
- Aasens landsmål overlever òg.

Nye lover

- 1878 «barnas eget talemål»
- 1885 «jamstillingsvedtaket»
- 1892 «målparagrafen»
- «barnas eget talemål»: alle skal lære seg det som er nærmast sånn dei snakkar
- «jamstillingsvedtaket»: landsmål og riksmål skal stå likt i lova
- «målparagrafen»: lokalsamfunnet seier kven som skal bruke kva

- <https://kublakan.no/oppgaver-spraakhistorie/>

Ny lærebok

- Nordahl Rolfsens *Læsebog for Folkeskolen* lærte folk opp feil! Både feil i forhold til rettskrivningsreglar og i forhold til sine egne påstandar om korleis ein skal skrive—sjølvmotseiande, altså.
- Norskar var då elendige på å skrive. Staten ba om ei løysing, men dei mange forslaga vart alle for radikale for einigheit.
- Løysinga kom i 1907 då staten valfridom i skriftspråket.
- Derfor har me nå to likestilte skriftspråk med valfridom i kvart.

Debatt: samnorsk

Bør me omgjere nynorsk og bokmål til berre eit språk?

Nynorsk

Kva kan nynorsk gjere for meg?

Omsetjingsoppgåve side 26

- Send Sara, Jasmine, og Yen til grupperom for å lage ein kort presentasjon
- <https://kublakan.no/norsk-sprak-fra-norron-tid-til-i-dag/>
- <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/QoAJz8/sanna-sarromaa-det-norske-spraak-er-en-vits>
- <https://ndla.no/nn/subject:1:50dfc86d-6566-4a45-a531-d32b82e8bfa1/topic:3:fa404de7-b027-4a38-8d23-33493a3a9a69/topic:1:6afe2e2f-042d-444d-993e-cc3efa3cbf2c/resource:dbd4cde9-de64-4d42-a637-8d030a5157d0>
- <https://ndla.no/subject:1:50dfc86d-6566-4a45-a531-d32b82e8bfa1/topic:3:fa404de7-b027-4a38-8d23-33493a3a9a69/topic:1:6afe2e2f-042d-444d-993e-cc3efa3cbf2c/resource:93968862-f716-4286-a9fa-d1349cc5a1cb>
- <https://www.youtube.com/watch?v=s7olTWEIwAI>

Gjennomgåing av omsetjing (første avsnitt)

I blogginnlegget «Farlege barneforteljingar: kyssar du ein frosk, kan du ramle uti vatn og drukne», tek/tar Anne Viken eit oppgjer med dei som seier at vi må verne/beskytte barn/born mot skadeleg litteratur. Med dette meiner dei til dømes «Kardemommeby» og andre, etter Viken si meining/ Vikens meining uskyldige/uskuldige barneforteljingar. Vernet har gått alt for langt, skriv ho, og bruker/brukar både humor, ironi og sarkasme for å støtte poenga sine.

Gjennomgåing av omsetjing (tredje avsnitt)

Poenget til Viken/ Vikens poeng ser ut til å vere enkelt: Hennar generasjon har ikkje tatt skade av tradisjonell barnelitteratur, og det gjer ikkje borna/barna i dag heller. Det som er skadeleg er å verne/beskytte dei mot alt og alle. Om dei ikkje kan tole eit eventyr som barn, korleis skal dei da tole røyndomen/røynda/verkelegheita som vaksne?

Kva er eit språk?

- Ordkjemi?
- Ein levemåte?

Kva er *ditt* språk?

Me skal snart skrive nokre setningar der me røyner [bm. prøver] å vise kva som er unikt med vårt eget språk–anten når du skriv eller når du snakkar.

Me skal gje døme [bm. eksempel] og stille dei i kontrast med korleis andre ville skrive i same høve [bm. situasjon].

Til dømes [bm. for eksempel]

Sjå ark!

Dokkar tur: skriv kort om kva ditt språk er.

1. Skriv ein kort tekst der du *viser* fram språket ditt gjennom særeigne ord, stavemåtar, ordtak, og uttrykk.
 2. Du må skrive *på* norsk, anten bokmål eller nynorsk, men du bør skrive *om* noko som dei andre her ikkje veit så godt dersom du kan!
 3. Eg forventar at alle skriv **minst tre setningar** og **minst tre døme** [bm. eksempler].
 4. Alle ord og uttrykk er lov, så lenge dei faktisk er sjeldne og særeigne for ditt språk!
 5. Eg kommer til å plukke to eller tre av dokker til å lese opp det dokker skriv.
 6. «Bonuspoeng» til dei som viser meg noko eg ikkje har sett før!
- Det kan og vere ein ny bruk av ein gamal frase!

Bør alt dette vere lov på norsk?

- Skal det vere valfridom i språket?
- Bør språket og språkutviklinga blir styrt i stor eller lita grad?
- Er det talespråket eller skriftspråket som er viktigast for kva veg språket utviklar seg?
- Er nokon språk eller språkvariantar finare, reinare eller viktigare enn andre? Kven bestemmer over språket – språkbrukarane eller språkeksperter og styresmakter?
- Er det fleirtalet som bør bestemme over utviklinga til språket? Kva er den viktigaste oppgåva til språket?
- Er det viktig med eit eige nasjonalspråk?